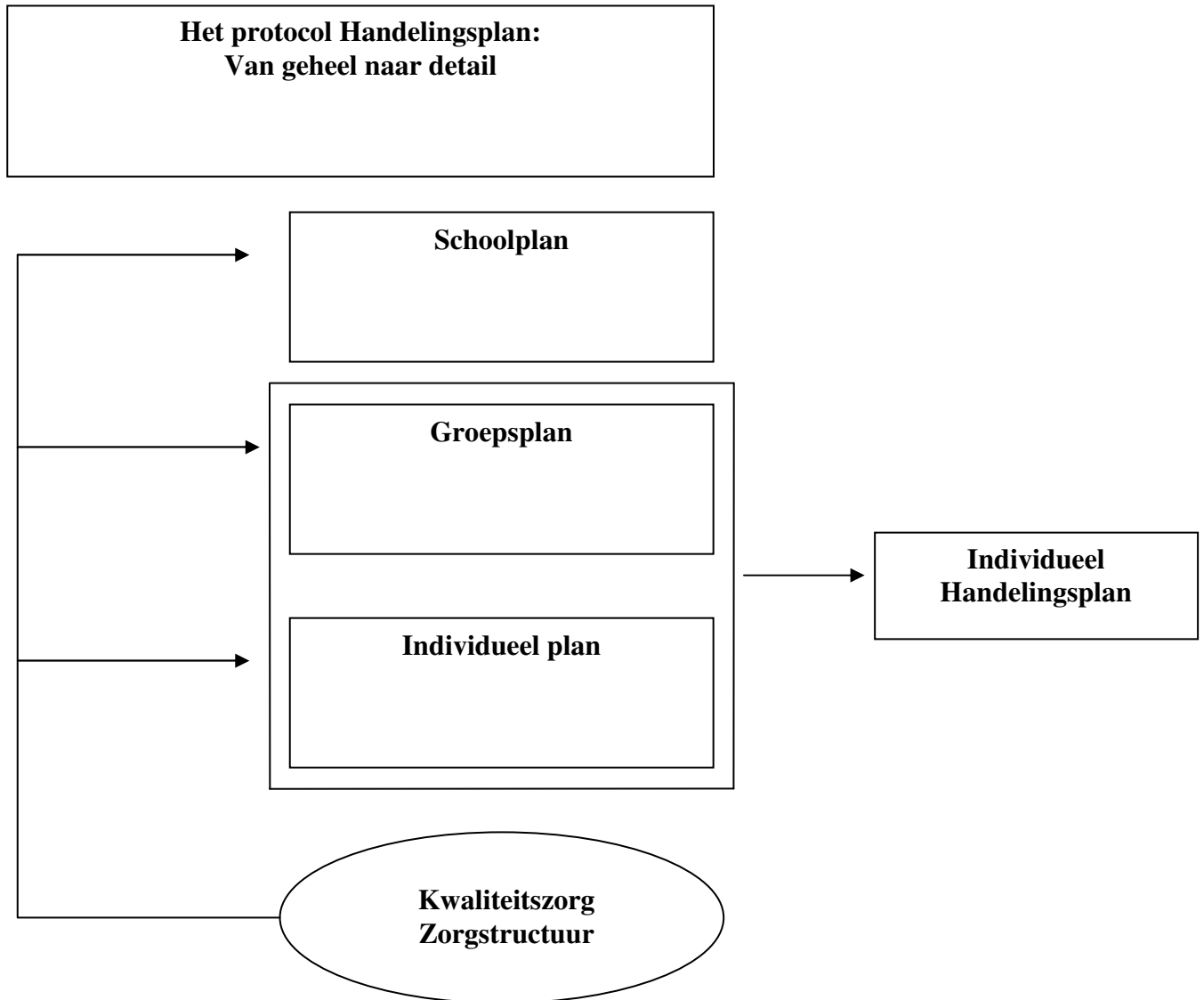

Leerlijnen en handelingsplanning

Het Protocol Handelingsplan: van geheel naar detail

Het Protocol Handelingsplan (PHP) helpt u bij het opstellen van uw schoolplan, groepsplannen en individuele plannen en bij het inrichten en verzorgen van uw onderwijs met deze plannen. Een belangrijk uitgangspunt is dat u alles wat u voor meerdere leerlingen doet, centraal kunt vastleggen in plaats van het voor iedere leerling individueel te noteren, dit scheelt enorm in de taakbelasting, maar blijkt uiteindelijk ook een kwaliteitsimpuls te zijn.

Het schoolplan

Op ZML scholen zijn er soms grote verschillen tussen de leerlingen; er zijn echter ook overeenkomsten. Uw school moet een schoolplan beschrijven in termen die voor alle deze leerlingen gelden. Hierin staat alles beschreven wat de school te bieden heeft. Uitgangspunt hierbij zijn de kerndoelen. De kerndoelen zijn opgebouwd uit leergebieden, bijvoorbeeld taal, rekenen enzovoort. Voor al deze leergebieden heeft de CED-Groep leerlijnen ontwikkeld. Vanuit deze leerlijnen definieert de school het geheel van haar onderwijsaanbod. Het onderwijsaanbod in leerlijnen kleedt de school verder aan met methodes en materialen. Dat levert het schoolplan op, althans de onderwijskundige paragraaf van het schoolplan.

Groepsplan

Groepsplannen putten uit het schoolplan, ze vormen een uitsnede van het schoolplan. Leerkrachten die een groepsplan maken, bepalen, op grond van de leerling-gegevens, welk deel van het schoolplan voor zijn of haar leerlingen geschikt is. In een gegeven schooljaar maakt de leerkracht uit het totale onderwijsaanbod een selectie voor zijn groep. De bijbehorende aanwezige materialen en methodieken staan er automatisch bij. Zo is het basis groepsplan plan een specifiek deel van het schoolplan, eventueel aangevuld met uitzonderingen voor deze groep. Wanneer uitzonderingen vaak voorkomen en 'standaard worden' past de school dit in haar schoolplan aan.

Individueel plan

Individuele plannen geven slechts aan waarin de aanpak voor *deze* leerling afwijkt van de eerder, in het groepsplan, gestelde aanpak. Bijvoorbeeld: een bepaalde leerling heeft, anders dan de andere leerlingen, na de groepsinstructie, 1 op 1 instructie nodig. Dat gaat alleen op voor deze leerling en het wordt dan ook genoteerd in een individueel plan. Meer staat er niet in. Zo is ook een individueel plan een *verbijzondering* van het groepsplan, beschrijvend datgene dat van het groepsplan afwijkt of datgene dat nader gepreciseerd wordt.

Het levert tijdwinst op om de aanpak, die beleidsmatig is vastgelegd *en die voor alle leerlingen geldt*, te gebruiken. De clustering in een groepsplan geeft de leerkracht de ruimte voor veel meer instructietijd, wat direct leidt tot hogere opbrengsten.

Het schoolplan

Schoolplan en leerdoelen

Het schoolplan wordt opgebouwd uit leerlijnen. Leerlijnen zijn de leerdoelen die de leerlingen doorlopen, gezien in de tijd.

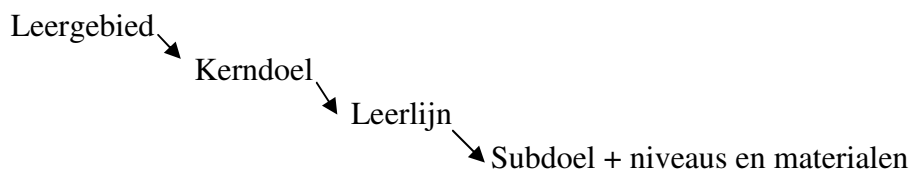
Een leerling leert bijvoorbeeld eerst 2 en 2 optellen, pas veel later kan hij staartdelingen maken, als hij dat al ooit leert. In de tussentijd gebeurt er heel veel. Dat beschrijft een leerlijn in een vast aantal niveaus. Dit betekent dat het gehele onderwijsaanbod in leerlijnen is beschreven en is verdeeld

in niveaus. Dit maakt planmatig werken mogelijk. De leerkracht plaatst zijn leerlingen op de leerlijn voor het groepsplan.

Schoolplan en materialen

Aan het onderwijsaanbod in leerlijnen koppelt u materialen, (waar aanwezig) methoden en lessuggesties.

Elke school heeft, passend bij de doelgroep, een eigen arsenaal aan materialen en methoden. Dus elke school zal die eigen materialen zelf moeten koppelen aan de niveaus in de leerlijn. Onder materialen bedoelen we overigens ook de leermethoden, lessuggesties en leuke werkvormen. U kunt in het schoolplan, naast de tussendoelen, de bijbehorende materialen in kaart brengen. Dit biedt u de mogelijkheid om in één oogopslag te zien wat u voor dit leergebied gaat doen en welke middelen u daarbij tot uw beschikking heeft.

Groepsplan

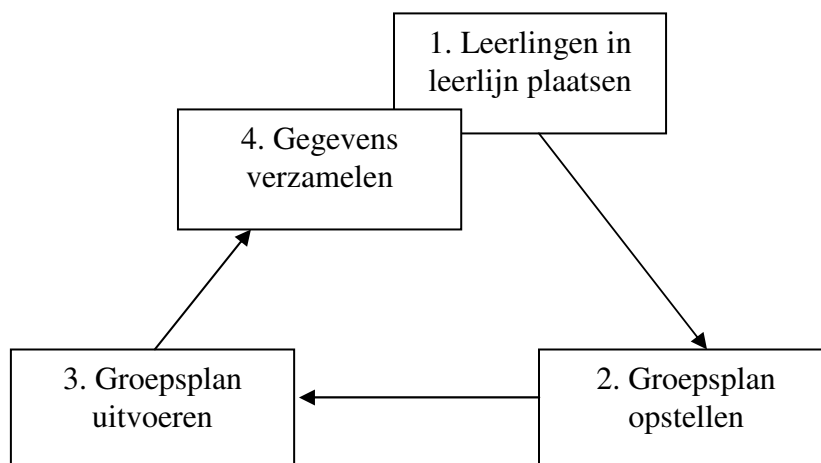
Het groepsplan beschrijft de doelstellingen en de bijhorende materialen die gelden voor een bepaalde groep. Omdat de school in haar schoolplan alle leerdoelen en bijhorende materialen al heeft beschreven, selecteert de leerkracht uit het totale aanbod het gedeelte dat voor zijn groep geldt.

Waarom het groepsplan belangrijk is

Een leerkracht is gevoelsmatig geneigd aan alle individuele onderwijsbehoeften recht te doen. Zeker in het speciaal onderwijs lijkt individueel werken een logisch uitgangspunt. Toch leidt werkelijk individueel onderwijs tot massale inactiviteit. Een individuele instructie van vijf minuten (en wat is vijf minuten als het om instructie gaat) betekent dat elf leerlingen vijf minuten lang *geen enkele aandacht* van de leerkracht krijgen. Als een tweede leerling vervolgens ook vijf minuten individuele instructie krijgt, zitten opnieuw elf leerlingen zonder aandacht. Enzovoort. Het werken met een groepsplan leidt tot veel meer interactie tussen leerkracht en leerling en tussen leerlingen onderling. Het werken met een groep leerlingen levert meer betrokkenheid en belangrijk meer instructietijd op.

Naast een kwaliteitsvoordeel scheelt het werken met groepsplannen juist veel administratie. Hoe een leerkracht een groepsplan opstelt, wordt aan de hand van de volgende stappen beschreven. Wanneer de school langer werkt met de cyclus zal stap 1 slechts een administratief gevolg zijn van stap 4.

1. *Leerlingen in leerlijn plaatsen*
2. *Groepsplan opstellen*
3. *Groepsplan uitvoeren*
4. *Gegevens verzamelen*

1. Leerlingen in leerlijn plaatsen

U plaatst de leerlingen op grond van de verzamelde gegevens (zie stap 4) op de leerlijn. Er van uitgaand dat het de eerste keer is, zult u de leerlingen op de leerlijn plaatsen op basis van een eerste inschatting van de leerkracht.

Een leerling op de leerlijn plaatsen, betekent dat u kijkt op welk niveau uit de leerlijn u instructie wilt geven. Meestal kijkt de leerkracht naar het beheersingsniveau van een leerling. Het volgende niveau is dan automatisch het instructieniveau. Een doel stellen wordt zo heel eenvoudig. Als een leerling voldoende presteert in niveau 3 betekent het dat de leerling instructie krijgt op niveau 4. Deze doelstellingen en materialen staan beschreven in het schoolplan.

Het bepalen van het niveau is de eerste keer een ‘grove’ schatting van de leerkracht. De leerkracht gaat werken vanuit zijn eerste inschatting om dit vervolgens te evalueren en aan te passen waar nodig. Wanneer u langer werkt met groepsplannen baseert de leerkracht het instructieniveau op de verzamelde gegevens van een collega.

Tip: Voor het bepalen van het niveau van een leerling is perfecte beheersing van de tussendoelen *niet* de maatstaf. Dat zou hetzelfde zijn wanneer een leerling op het regulier onderwijs die een 10 moet halen voordat deze door mag naar het volgende leerjaar. Bij ZML leerlingen zijn de leerdoelen aangepast, maar dat betekent niet dat hij vervolgens elk leerdoel tot in detail moet beheersen. Dan zouden we bij wijze van spreken van een ZML leerling méér in plaats van minder eisen. De vraag die u zich wel stelt, is: als ik een instructieniveau hoger ga, stimuleer ik dan de verdere ontwikkeling van de leerling?

2. Groepsplan opstellen

U heeft alle leerlingen uit uw groep geplaatst op de leerlijn. De instructieniveaus van alle leerlingen zijn bekend. Vervolgens clustert u de leerlingen op basis van hun instructieniveau. U voegt de leerlingen samen die hetzelfde niveau hebben. Dit groepje leerlingen krijgt dezelfde instructie.

Men neemt algemeen aan dat een goede en ervaren leerkracht maximaal drie niveaus kan hanteren. De leerkracht balanceert dus voortdurend tussen enerzijds het erkennen van de verschillende onderwijsbehoeften van de leerlingen, en anderzijds de grenzen van wat hij op het gebied van klassenmanagement kan hanteren. Een leerkracht is gevoelsmatig geneigd aan alle individuele onderwijsbehoeften recht te doen. Toch is eerder al beschreven dat dit leidt tot massale inactiviteit. Dit betekent wel dat u soms niet exact aansluit bij het niveau van een leerling. Echter door het verhogen van de betrokkenheid en de instructietijd trekt de leerkracht de leerling die één niveau te hoog instructie krijgt, er met extra aandacht snel bij. Een niveau te laag is minder wenselijk, dan is instructie minder zinvol. De les is voor die leerling alleen herhaling.

Hoeveel groepsplannen?

Bij het samenstellen van de groepsplannen staat u voor de keuze: *hoeveel* groepsplannen. Over het algemeen beslaat een groepsplan een volledig leergebied. U wilt namelijk dat leerlingen op het hele leergebied verder ontwikkelen. In sommige situaties is het echter aan te raden om binnen een leergebied meer groepsplannen te maken. Bijvoorbeeld technisch lezen en begrijpend lezen. Dit zijn twee subdoelen die sterk uiteenlopen; zelfs de didactiek is zo fundamenteel verschillend, dat twee groepsplannen zinvoller zijn. Zeker in het ZML kan begrijpend lezen een volstrekt eigen leertempo aanhouden. Het subdoel technisch lezen moet in die periode dan gewoon het eigen tempo kunnen volgen. Let er wel op dat ook tussen deze groepsplannen enige samenhang blijft bestaan, anders kan een leerling lezen op AVI-7 zonder dat hij of zij er iets van begrijpt.

Er zijn bij het bepalen van het aantal groepsplannen verschillende keuzen te maken. U kunt één groepsplan maken voor ieder leergebied of voor een aantal subdoelen samen of zelfs voor één subdoel. Let wel op dat als u dit bij alle leergebieden doet u ruim 100 groepsplannen heeft. Het nadeel van zoveel groepsplannen is dat het niet hanteerbaar is, u werkt dan veel te specifiek. Het is in veel gevallen ook niet wenselijk omdat tussen subdoelen uit een leergebied niet al te grote niveauverschillen moeten ontstaan.

3. Groepsplan uitvoeren

Het groepsplan leidt tot een vooraf vastgestelde periode van onderwijs. De leerkracht weet wat hij wil doen en kan nu een dag- en weekplanning maken, zodat hij na afloop van de periode het groepsplan naar wens heeft uitgevoerd.

De voor de hand liggende keuze is dat u leerlingen die u op instructieniveau hebt geclusterd fysiek bij elkaar in de buurt zet. U kunt nu makkelijk per instructiegroep differentiëren. Dit hoeft echter niet, als dit problemen oplevert, zijn er alternatieven.

- **Het werken in instructiegroepen**
Groepeer de kring voor eens zo dat links de qua taalontwikkeling snelle leerlingen zitten, midden de gemiddelden en rechts de zwakken. Stel een vraag zoals gebruikelijk, per deel van de kring. Dan kan nu binnen de zwakkeren een sterkste opstaan en het woord nemen, waar hij voorheen altijd voorbijgestreefd werd door een snellere leerling. Zo stimuleert u actief taalgebruik, ook bij de leerlingen met een zwakkere taalontwikkeling.
- **Klassikaal**
Elk van uw instructiegroepen krijgt dezelfde instructie. Geef vervolgens per groep verschillende *opdrachten*, of geef eenzelfde opdracht en stel per groep verschillende *eisen*. Bijvoorbeeld u geeft opdrachten over getallen tot 5, tot 8 en tot 12.
- **Instructiegroepen door elkaar heen**
U groepeer fysiek juist niet op instructieniveaus. De sterkeren kunnen een goed voorbeeld zijn voor de zwakkeren. Indien mogelijk, laat u de leerlingen elkaar helpen. Als leerkracht geeft u wel verschillende opdrachten en differentieert u de vragen.
- **Een leerling apart**
Sommige leerlingen zet u niet bij elkaar. Dat is vaak een structurele maatregel. Een leerling met autisme heeft bijvoorbeeld een eigen plek en kan dankzij die maatregel toch in een groepsplan functioneren. De leerling werkt aan dezelfde doelstellingen en doet mee aan de klassikale instructie, maar hij zit op zijn eigen beschermde plek in de klas.

Doelgericht werken met groepsplannen

Wie een groepsplan opstelt, stelt zichzelf doelen. Die doelen moeten wel uitvoerbaar zijn, zo heeft u behalve ruimte en materialen bijvoorbeeld ook een bepaalde hoeveelheid tijd nodig. Daarom is het handig om te controleren of het groepsplan wel met het rooster overeenkomt. Zijn de doelen haalbaar binnen het aantal uren dat u tot uw beschikking heeft? Is er na de toetsen ruimte om de leerstof gedurende een week te herhalen? Daarnaast maakt het rooster het mogelijk de doelstellingen in een periode te plannen, zodat u zeker weet dat alles 1 of meerdere malen aan bod is gekomen. U kunt ook aangeven of u een belangrijk onderdeel extra vaak wilt laten terugkomen.

Is lesgeven met een vast groepsplan nog leuk?

In eerste instantie zal het werken met een vast groepsplan het gevoel geven dat u geen leuke dingen meer kunt doen, omdat u alle leerdoelen uit het groepsplan moet behandelen. Echter de leerdoelen geven u juist de flexibiliteit om heel veel leuke dingen te gaan doen.

U gaat bijvoorbeeld boodschappen doen, naar de kinderboerderij, naar het park of naar buiten op het schoolplan. In alle drie de situaties kunt u de leerlingen leren tellen. 4 pakken melk, 6 appels of een aantal gevonden kastanjes, de hoeveelheid dieren. U houdt zich aan de doelstelling in het groepsplan, maar zorgt voor een activiteit die de leerlingen aanspreekt en motiveert. Op uw rooster staat dat u aan het rekenen bent. En dat klopt ook!

Leergebiedoverstijgend

Voor de leergebiedoverstijgende vakken zoals sociale competentie, werkhouding, taakgedrag, redzaamheid, etc. zijn ook leerlijnen ontwikkeld. Het principe werkt praktisch hetzelfde. Binnen het ZML zullen er ook lessen expliciet aan de leergebiedoverstijgende doelen besteed moeten worden. Omdat leergebiedoverstijgende doelen gemakkelijk worden vergeten is het aan te raden om deze expliciet op het rooster te zetten. Deze doelen zijn voor het latere leven namelijk essentieel. Er kan in de tijd dat er wordt gewerkt aan bijvoorbeeld werkhouding best een rekenopdracht worden gedaan, er wordt alleen niet op het rekenen gelet maar op de werkhouding. Wanneer u wilt dat leerlingen zelfstandig leren werken, geeft u een rekenopdracht waarvan u zeker weet dat ze deze zelfstandig kunnen uitvoeren. Werkhouding staat op het rooster en niet rekenen. U geeft ook complimenten als de leerling goed zelfstandig heeft gewerkt, ondanks veel rekenfouten.

4. Gegevens verzamelen of inschatting leerkracht

Na en tijdens het uitvoeren van het groepsplan verzamelt u gegevens over de leerlingen. U kijkt of de leerlingen het aanbod voldoende beheersen. Het dagelijkse gedrag en werk van de leerling is in feite *de* bron van informatie over het niveau van de leerling. Het verzamelen van gegevens kan door constante observaties uit te voeren, het werk van de leerlingen te bekijken, te *toetsen* of gesprekken te voeren met de leerlingen.

Hoe vaak maakt of past u het groepsplan aan?

- Pas het groepsplan twee keer per jaar aan. U kunt als school beginnen met groepsplannen die lopen van oktober tot maart. Deze indeling stelt de school in staat bijstellingen te plegen halverwege het schooljaar. Een ander voordeel is dat er geëvalueerd wordt om de grote vakantie heen. Kort voor of na de grote vakantie, zeker bij het ZML, is geen goede optie. Het geeft geen betrouwbaar beeld. Na de vakantie is veel kennis en vaardigheid weggezaakt, in oktober zijn de leerlingen weer 'op de rails'.
- Een maand voor de wisseling van groepsplannen kunt u twee weken observatietijd inplannen. U kijkt per leerling of hij de tussendoelen, althans een deel ervan, beheerst. U bepaalt van te voren naar welk deel u gaat kijken, want het is niet haalbaar om alle tussendoelen uit te lokken en te observeren. U noteert welke tussendoelen u onder de loep neemt; u kijkt hoe het nu gaat en u beslist of u de leerstof nogmaals herhaalt of naar het volgende instructieniveau gaat.

Enkele tips bij het verzamelen van de gegevens:

- Tijdens de lessen observeert u de leerling constant. Observaties legt u in steekwoorden vast. Aan het einde van de periode heeft u genoeg informatie of een leerling de leerstof voldoende beheerst en of de leerling zich naar verwachting ontwikkelt. De steekwoorden gebruikt u ook om in gesprekken met ouders of onderzoekscommissie concrete voorbeelden te kunnen geven.
- U kunt kijken naar het werk van de leerlingen. Zorg dat het werk niet een te grote bron van informatie wordt, waardoor het veel tijd gaat kosten. Stel bijvoorbeeld criteria waaraan het werk moet voldoen.
 - het gaat om niet meer dan twee producten per leergebied;
 - in die twee werkstukken zijn de karakteristieke aspecten van de leerling in deze ontwikkelingsfase duidelijk aanwijsbaar aanwezig.
- In gesprekken met leerlingen kunt u veel informatie opdoen over bijvoorbeeld oplossingsstrategieën, werkhouding en motivatie van leerlingen. Het is belangrijk om van te voren duidelijk te maken dat in een gesprek niets goed of fout kan zijn. Het gesprek dient om informatie te verschaffen. De leerkracht stelt voornamelijk hoe- en wat- vragen in plaats van waaromvragen. Waarom- vragen komen vaak over als ter verantwoording roepen. Leerlingen slaan dan gauw dicht.

Leerlingvolgsysteem

Leerlijnen zijn eenvoudig te koppelen aan een leerlingvolgsysteem, kortweg LVS. Een LVS is een periodiek terugkerend proces van toetsing. In feite is een LVS niets anders dan een structurele en geplande toetsing ofwel evaluatie door de hele school. De terugkerende registratie maakt dat u de leerlingen en hun ontwikkeling door de jaren heen kunt volgen. U ziet perioden van versnelde ontwikkeling en tijden van schijnbare stilstand. Een LVS volgt de leerlingen tijdens hun schoolcarrière, en tevens volgt het de school in de effectiviteit van het onderwijsaanbod. Want u kunt zien wanneer een bepaald tussendoel blijft hangen voor meerdere leerlingen. Dat stimuleert om eens nader te bezien hoe u het hebt aangepakt, of het misschien ook anders kan. Maar daar komen we later op terug, bij de groepsbespreking.

U begrijpt dat het invoeren van leerlingen in het LVS, op basis van verzamelde gegevens, direct stap 1 is in de cyclus van het werken met groepsplannen. Door de gegevens in te vullen in het LVS, plaatst u de leerlingen direct op de leerlijn.

Toekomstvisie: toetsen voor het ZML

De CED-Groep is bezig toetsen te ontwikkelen voor ZML leerlingen. Vanwege de specifieke kenmerken van ZML leerlingen werkt de klassieke toetssituatie niet. De leerling zou weinig tot niets presteren.

Er wordt een 'gewone' les nagebootst, waarin het te toetsen gedrag wordt *uitgelokt*. De leerkracht observeert of het gedrag optreedt. Het te toetsen gedrag staat vermeld op een zogenoemde toetslijst. Daarop staat een selectie van doelstellingen per leerlijn. De toetsen die ontwikkeld worden, krijgen voldoende en minimum standaarden.

Om alvast op de zaken vooruit te lopen, volgen hier de criteria waar volgens de CED-Groep toetsen voor het ZML aan moeten voldoen:

- observeren levert bruikbare informatie op
- er wordt op vaste momenten in het jaar geobserveerd
- om een leerlijn te toetsen hoeven niet alle doelen getoetst te worden, een uitsnede levert voldoende informatie op om aan te nemen dat het niveau wordt beheerst
- beheersing van een niveau betekent dat de leerling zich ontwikkelt. Voorgaande niveaus hoeven dus niet uitputtend getoetst te worden
- er wordt getoetst in realistische situaties; omgaan met geld wordt bijvoorbeeld getoetst in een winkel
- de leerlingen merken niet dat ze getoetst worden
- het gaat om geprotocolleerde lessen waardoor vergelijking mogelijk wordt
- verwerking moet zowel handmatig als digitaal mogelijk zijn.
- er wordt zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij bestaande leerlingvolgsystemen, zoals het ontwikkelingsvolgmodel en LVS 2000.

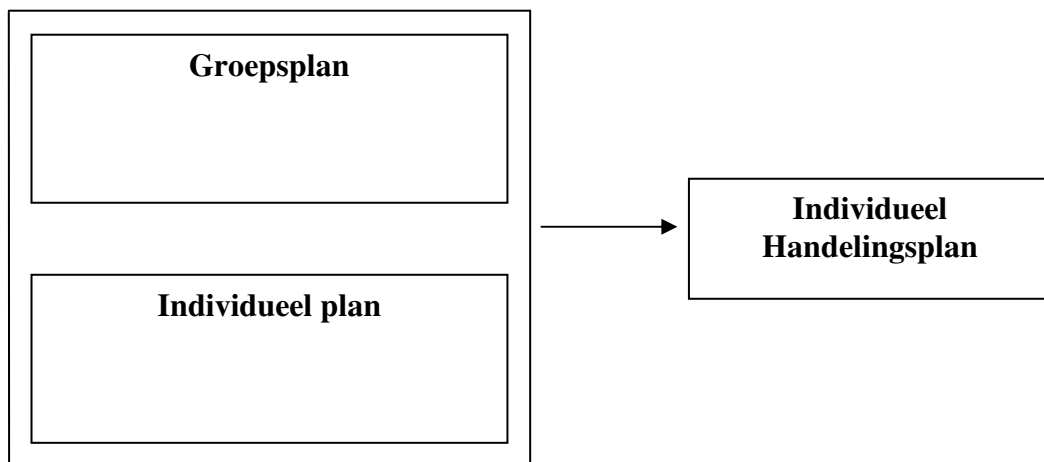
Individueel plan

In principe staat de leerstof in het groepsplan vermeld. Maar soms moet u voor een individuele leerling een individuele maatregel nemen of individueel onderwijs bieden. In dat geval maakt u voor deze maatregel een individueel plan. Binnen het model PHP wordt alleen een individueel plan opgesteld als er sprake is van één van de volgende situaties:

- Een leerling profiteert onvoldoende van het onderwijsaanbod zoals beschreven in het groepsplan. Hij ontwikkelt zich niet zoals verwacht. Hierbij treedt de leerkracht pro-actief op en wacht niet af tot de schade een feit is. Een dergelijk individueel plan is erop gericht dat de leerling weer kan meedraaien in het groepsplan als u de individuele plannen beperkt houdt.

Wanneer voor de meeste leerlingen het individuele plan leeg is, passen deze leerlingen dus goed in de groepen op school.

Het individuele handelingsplan

Scholen zijn wettelijk verplicht voor elke leerling een individueel handelingsplan te hebben. Het individuele plan vormt in combinatie met het groepsplan het individuele handelingsplan. Daarmee voldoet de school aan de criteria die de Inspectie voor handelingsplannen stelt: het onderwijsaanbod voor de groep plus een weergave van de maatregelen die voor de individuele leerling gelden.

Evaluatie/zorgstructuur

Kwaliteitszorg

Kwaliteitszorg is precies dit: kunnen laten zien hoe u als school structureel uw onderwijs organiseert, evalueert en verbetert. Uiteindelijk zullen verbeteringen moeten leiden tot het borgen of verbeteren van de leerprestaties van leerlingen. Het leerlingvolgsysteem geeft u deze informatie. Het schoolplan, groepsplan en individueel plan wordt voortdurend geëvalueerd. De resultaten kunnen leiden tot verschillende interventies, die uiteindelijk zichtbaar moeten worden in de leerprestaties van leerlingen. De interventies moeten leerprestaties borgen of zelfs verbeteren. Dit is kwaliteitszorg op basis van harde leerling-gegevens.

De Onderwijsraad heeft in het rapport 'Zeker Weten' gepleit voor de invoering van minimum en voldoende standaarden. Wie de voldoende standaard haalt, geeft geen reden voor zorg; alles gaat goed. Een leerling die de voldoende standaard niet haalt, krijgt extra ondersteuning. Daarmee moeten in ieder geval de minimumstandaarden bereikt worden. Wie de minimumstandaard niet haalt, komt in aanmerking voor serieuze zorg.

Bepalen van voldoende en minimum standaarden met leerlijnen

Van scholen wordt verwacht duidelijke uitspraken te doen over verwachte prognoses. Omdat de verschillen in het ZML-onderwijs tussen leerlingen kunt dit opnemen in verschillende prognoses voor groepen leerlingen. Bijvoorbeeld een zorggroep, een laag functionerende groep en een hoog functionerende groep.

De prognose geeft aan welk niveau leerlingen kunnen halen bij het verlaten van de school. De eerste prognose maakt u op basis van de huidige gegevens van groepen. Bijvoorbeeld: u kiest als voldoende standaard voor de hoog functionerende groep niveau 8 en niveau 6 als minimum.

Dit betekent dat 75% van de hoog functionerende leerlingen niveau 8 dient te bereiken en dat minimaal 15% niveau 6 moet bereiken. Van de leerlingen die nu functioneren op niveau 2, en nog 6 jaar op deze school zijn, moet 75% elk schooljaar één niveau groeien en 15% één niveau in anderhalf jaar. Het daadwerkelijke niveau houdt u bij in het LVS. U kunt met de niveaus uit het LVS vroegtijdig zien of de groep leerlingen de prognose gaat halen en eventueel ook vroegtijdig ingrijpen wanneer dit niet het geval is.

Wanneer u de prognose niet haalt, kunt u accepteren dat leerlingen het gewenste niveau niet halen en de prognose naar beneden bijstellen. U kunt ook kijken hoe u het onderwijs zodanig kunt verbeteren dat leerlingen de prognose wel halen. Wanneer u hier langer mee werkt, komen deze twee interventies in balans met elkaar.

Zorgstructuur vastleggen in het kwaliteitssysteem

Het is belangrijk om de zorgstructuur vast te leggen in het kwaliteitssysteem. Op deze manier worden toetsmomenten, observatiemomenten, groepsbesprekingen en bijstellingen op schoolniveau vastgelegd.

Groepsbespreking/evaluatie

Op vaste momenten vindt de groepsbespreking plaats. De groepsbespreking neemt een centrale plaats in. Het werken met groepsplannen moet samen gaan met het houden van groepsbesprekingen.

Aanwezig zijn: de groepsleerkracht en de Interne Begeleider. Op sommige scholen zullen ook anderen aanwezig zijn, bijvoorbeeld de speltherapeut of de logopedist.

Een groepsbespreking vindt net zo vaak plaats als de cyclus per schooljaar doorlopen wordt. In principe twee keer dus. De besprekingen worden in de jaarplanning opgenomen.

Het centrale thema van deze groepsbespreking is of leerlingen de leerdoelen gehaald hebben. De groepsbespreking bevat twee onderwerpen:

1. Evaluatie van het groepsplan aan de hand van de verzamelde gegevens (toetsresultaten, c.q. observaties). Heb ik mijn doelen bereikt? Zo nee, wat kan ik anders doen om ze voortaan wel te bereiken? Heb ik mijn tijd wel handig besteed? Dienen mijn excursies naar de kinderboerderij wel werkelijk leerdoelen, of zijn ze eigenlijk alleen maar leuk? Bevallen de werkvormen die ik heb gekozen me wel? Ik merk dat sommige leerlingen meer verwerkingstijd nodig hebben, hoe ga ik daarmee om?

Wanneer een leerling beneden het niveau van het groepsplan presteert, of om welke reden dan ook meer overlegtijd eist, plant u een individuele bespreking.

2. Vaststellen wat de onderwijsdoelen voor de komende periode zijn; dus het nieuwe groepsplan. Gaat u door naar het volgende niveau of blijft u op dit niveau? Waarom? Argumenten uitwisselen met het oog op de optimale ontwikkeling van de leerlingen. Op hetzelfde niveau blijven is niet altijd de beste stimulans voor ontwikkeling! Wilt u aanpassingen treffen voor de komende periode op gebied van materialen, organisatie, plaatsing van de leerlingen enzovoort? Waarom? U wisselt argumenten uit. Samen weet u meer dan alleen.

Individuele bespreking/evaluatie

Tijdens de bespreking van een individuele leerling bespreekt u welke extra aandacht de leerling nodig heeft om weer met het groepsplan mee te kunnen. Dit komt op het individueel plan te staan zodat u op de volgende groepsbespreking kunt evalueren of uw interventie heeft geholpen. Beheerst een leerling het instructieniveau onvoldoende? Moet aanvullend onderzoek verricht worden? Waarschijnlijk komt er bij deze leerling een individueel plan aan de orde. Hoe plant u dat in, in de organisatie van het onderwijs aan de groep? Is bovenschoolse begeleiding gewenst?

Specifiek VSO

Leerlijnen in het Voortgezet Speciaal Onderwijs

De leerlijnen zijn ook in het VSO goed te gebruiken. De uitstroommogelijkheden en verschillende woonvoorzieningen leveren informatie op over de toekomst van de leerlingen. Het onderwijsaanbod moet zo goed mogelijk aansluiten bij dit toekomstperspectief. In het VSO worden de verschillende toekomstmogelijkheden van leerlingen steeds duidelijker. Het onderwijsaanbod zal met dit beeld mee moeten veranderen.

Er wordt in samenwerking met het Seminarium voor Orthopedagogiek gezocht naar indelingscriteria voor drie verschillende kwalificaties. Iedere kwalificatie wordt gekoppeld aan een onderwijsaanbod. De leerling met mogelijkheden voor het vrije bedrijf volgt een ander onderwijsaanbod dan de leerling die (intensief) begeleid gaat wonen. Het verschil in onderwijsaanbod wordt vastgesteld in de leerlijnen. Dit betekent dat sommige leerlijnen voor een groep leerlingen komen te vervallen.

Daarnaast verloopt in het VSO de overgang van school naar werk, wonen en vrije tijd in fasen, waarin geleidelijk de schoolse component afneemt en de arbeidssituatie een steeds duidelijkere plek krijgt (Inhoudelijk kader arbeidstoeleiding). Dit betekent dat in de onderbouw meer tijd wordt besteed aan cognitieve vakken dan in de bovenbouw. Ook deze omslag naar meer arbeidsgericht werken wordt vastgelegd in de leerlijnen. Enkele leerlijnen op het gebied van rekenen en taal komen te vervallen, omdat de leerling in deze tijd een interne stage loopt.

De school legt per kwalificatie vast welk onderwijsaanbod leerlingen nog volgen. Vervolgens wordt gekeken hoe dit aanbod wordt verdeelt over de verschillende bouwen door het VSO heen.

Vakoverstijgende leerlijnen in het VSO

Werkgevers hechten vooral waarde aan deze algemene beroepsvaardigheden, zoals sociaal-communicatieve vaardigheden, verantwoordelijkheidsgevoel, opdrachten begrijpen, zelfstandig en systematisch werken, veiligheid, enz. In het onderwijs zullen deze vaardigheden expliciet aandacht moeten krijgen. Deze vaardigheden kunnen zeer goed in ieder praktijkvak centraal worden gesteld. Een voordeel daarvan is dat leerlingen die kiezen voor een 'groen-profiel' dezelfde overstijgende vaardigheden aangeboden krijgen als een leerling met een 'techniek-profiel'.

Praktijkvakken moeten naast het leren van specifieke kennis en vaardigheden dus vooral geschikt worden gemaakt om expliciet vakoverstijgende vaardigheden aan te bieden. Denk daarbij aan een les techniek die de leerlingen leert om samen te werken of juist zelfstandig werken te oefenen. Bij de eerste les geeft u leerlingen een opdracht waarin

samenwerken noodzakelijk is om tot een resultaat te komen. Bij de tweede les geeft u juist een opdracht die leerlingen geheel zelfstandig kunnen uitvoeren. De aandacht van de leerkracht richt zich ook op deze vaardigheden en niet of werk nu goed is.

Deze vaardigheden kunnen uiteraard ook bij een vak als textiel worden getraind.